

Izazovi obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva

Šoštarić, Lana

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Organization and Informatics / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet organizacije i informatike**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:211:669526>

Rights / Prava: [Attribution-ShareAlike 3.0 Unported](#)/[Imenovanje-Dijeli pod istim uvjetima 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-09**

Repository / Repozitorij:

[Faculty of Organization and Informatics - Digital Repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET ORGANIZACIJE I INFORMATIKE
V A R A Ž D I N

Lana Šoštarić

Izazovi obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva

ZAVRŠNI RAD

Varaždin, 2024.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET ORGANIZACIJE I INFORMATIKE
V A R A Ž D I N

Lana Šoštaric

Matični broj: 0016152709

Studij: Ekonomika poduzetništva

IZAZOVI OBITELJSKOG POLJOPRIVREDNOG GOSPODARSTVA

ZAVRŠNI RAD

Mentorica:

izv. prof. dr. sc. Irena Konecki

Varaždin, 2024.

Lana Šoštarić

Izjava o izvornosti

Izjavljujem da je moj završni rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristio drugim izvorima osim onima koji su u njemu navedeni. Za izradu rada su korištene etički prikladne i prihvatljive metode i tehnike rada.

Autorica potvrdila prihvaćanjem odredbi u sustavu FOI-radovi

Sažetak

Predmet rada su izazovi obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava. Prvi cilj u ovome radu je upoznati čitatelja sa osnovnim pojmom obiteljsko poljoprivrednih gospodarstva te koje su njegove karakteristike. Zatim ću objasniti kako i što nam je sve potrebno za osnivanje obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva i koje su njegove prednosti i nedostaci. Na kraju prvog dijela rada reći ću nešto o obiteljsko poljoprivrednim gospodarstvima u Hrvatskoj.

Drugi cilj mi je na primjeru objasniti jedno obiteljsko poduzeće. Informacije ću prikupiti intervjuom s vlasnikom gospodarstva. Opisati ću gdje se gospodarstvo nalazi, čime se bavi, koje su prednosti i nedostaci gospodarstva, s kojim izazovima se susreću na svojem gospodarstvu. Također objasniti ću proces proizvodnje proizvoda s kojim se predstavljaju na tržištu i na kraju objasniti nasljeđivanje ovog gospodarstva i njihove planove za budućnost.

Ključne riječi: obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo, izazovi, Hrvatska, poljoprivreda

Sadržaj

1. UVOD	1
2. METODE I TEHNIKE RADA.....	2
3. POJAM I KARAKTERISTIKE OBITELJSKOG POLJOPRIVREDNOG GOSPODARSTVA	3
3.1. Izazovi obiteljsko poljoprivrednih gospodarstva	4
3.2 Dopunske djelatnosti obiteljsko poljoprivrednih gospodarstva	4
3.3 Postupak osnivanja obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva	6
3.4 Prednosti OPG-a	8
3.5 Nedostaci OPG-a	10
3.6 OPG-ovi u Hrvatskoj	10
4. MLIJEČNA INDUSTRIJA U HRVATSKOJ.....	13
5. OPG ANTUN LICITAR.....	14
5.1 Prednosti, nedostaci i izazovi OPG-a.....	15
5.2 Proces proizvodnje svježeg sira	16
5.3 Pitanje nasljedstva	17
5.4 Planovi za budućnost.....	17
6. ZAKLJUČAK	18

1. Uvod

Obiteljska poljoprivredna gospodarstva su ključna za ruralnu ekonomiju u mnogim zemljama, predstavljajući osnovu poljoprivredne proizvodnje. U Hrvatskoj i drugdje oni igraju važnu ulogu u održavanju tradicionalnih vrijednosti i bioraznolikosti te sektoru propadanja ruralnih zajednica. Unatoč tome što imaju veliku važnost, obiteljska poljoprivredna gospodarstva suočavaju se s raznim izazovima koji dovode njihov opstanak u pitanje.

Suvremeni poljoprivredni sektor karakterizira sve brže tržišne promjene, tehnološki napredak, klimatske promjene i sve veći zahtjevi za održivom proizvodnjom. Obiteljska poljoprivredna gospodarstva moraju se prilagoditi svim tim promjenama kako bi i dalje ostala konkurentna gospodarstva. U većini slučajeva to i nije jednostavno. Manja obiteljska poljoprivredna gospodarstva nemaju dovoljno resursa i u većini slučajeva potrebnog znanja kao bi se prilagodila tim promjenama.

Klimatske promjene dodatno kompliciraju radove obiteljsko poljoprivrednih gospodarstva zbog ekstremnih vrućina i padalina, najčešće tuče u ovim ljetim danima. Globalizacija tržišta velikih subjekata u poljoprivrednoj industriji također pogoršava situaciju manjih obiteljsko poljoprivrednih gospodarstva čime im stvara još veće izazove. Obiteljsko poljoprivredna gospodarstva moraju naći inovative načine kako bi povećali svoje prihode i kvalitetu proizvoda.

Cilj ovoga rada je objasniti što su to obiteljska poljoprivredna gospodarstva te s kojim izazovima se sve susreću.

Temu „Izazovi obiteljsko poljoprivrednih gospodarstva“ odabrala sam iz osobnog interesa i svijesti o važnosti za održiviji razvoj ruralnih područja. Budući da dolazim iz ruralnog područja i obitelji koja se bavi poljoprivredom osobno sam svjedočila preprekama s kojima se obiteljska poljoprivredna gospodarstva svakodnevno susreću.

2. Metode i tehnike rada

Za izradu završnog rada potrebno je koristiti različite metode istraživanja kako bi se došlo do krajnjeg rezultata. U svojem radu proučavala sam različite web stranice i stručnu literaturu poput knjiga koje se bave tematikom obiteljskih poduzeća te sam koristila statističke podatke o broju obiteljsko poljoprivrednih gospodarstva sa službene stranice obiteljsko poljoprivrednih gospodarstva Republike Hrvatske. Na kraju rada provela sam intervju sa vlasnikom jednog obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva.

3. Pojam i karakteristike obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva

Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo u današnjem svijetu igra važnu ulogu. Sve više postoji želja za preseljenjem na selo i životom na selu. Postoji više načina kako bismo mogli definirati OPG. OPG je organizacijski oblik gospodarskog subjekta poljoprivrednika fizičke osobe koji radi stvaranja dohotka samostalno i trajno bavlja djelatnost poljoprivrede i s njom povezane dopunske djelatnosti, a temelji se na korištenju vlastitih i/ili unajmljenih proizvodnih resursa te na radu, znanju i vještinama članova obitelji. Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo temelji se na uključenosti članova obitelji u rad. Djelatnost poljoprivrede obuhvaća bilinogojstvo, stočarstvo i uslužne djelatnosti koje su povezane s njima (Zakon o obiteljsko poljoprivrednim gospodarstvu, NN 18/23).

Primarne djelatnosti OPG-a obuhvaćaju poljoprivredu dok su dopunske djelatnosti one koje su povezane s poljoprivredom ali za cilj imaju poboljšati iskorištavanje proizvodnih kapaciteta i rad članova OPG-a. Značaj dopunskih djelatnosti obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava leži u njihovoj sposobnosti da pruže dodatne mogućnosti, što može rezultirati povećanjem zaposlenosti i prihoda na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima (IGRA-Razvojna agencija, bez dat.).

Elementi koji su bitni za postojanje, odnosno funkcioniranje OPG-a su:

1. Domaćinstvo, kao obiteljska ili druga zajednica koje zajedno stanuju i zajednički troše prihode za podmirenje osnovnih životnih potreba
2. Posjed/immovina, vlasništvo nad zemljištem i drugim sredstvima za proizvodnju
3. Gospodarstvo, kao proizvodna jedinica koja se na jednoj strani sastoji od posjeda i, na drugoj, radne snage domaćinstva koja je angažirana u proizvodnji (Vidas,2022)

Obiteljska poljoprivredna gospodarstva predstavljaju temelj ruralnog života diljem svijeta. Karakteristike OPG-a su obitelj kao činitelji gospodarstva, djelatnici odnosno aktivna radna snaga za obradu ili proizvodnju dobara. Nadalje, podjedovanje određene količine zemljišta od kojega se iskorištavaju prirodni resursi koji kasnije postaju poluproizvodi upućeni na daljnju obradu kao sirovine ili gotovi proizvodi koji su spremni za tržište (Nešić,2020).

Obiteljsko poljoprivredna gospodarstvene ne moraju nužno posjedovati zemlju koju obrađuju. Mogu ju iznajmiti pod uz različite ugovore o zemljišnom posjedu. U zemljama u razvoju, obiteljsko poljoprivredna gospodarstva često rade u okviru dogovora o dijeljenju usjeva, gdje moraju dati udio proizvodnje na farmi vlasniku zemlje. U ranim faza razvoja, kapital obiteljsko poljoprivrednih gospodarstava bio je ograničen, uglavnom se sastoji od životinja i poljoprivrednih alata (Birner, 2014.).

Karakteristikom obiteljsko poljoprivrednih gospodarstva možemo navesti i raznovrsnost proizvodnje. OPG-ovi se često bave različitim granama poljoprivrede kako bi se osigurala stabilnost prihoda tijekom cijele godine. Obiteljsko poljoprivredna gospodarstva središte su lokalnih zajednica. Osim proizvodnje hrane mogu pružiti i druge usluge. Karakteristika obiteljsko poljoprivrednih gospodarstava u konačnici je njihova otpornost i prilagodljivost. Susreću se s različitim izazovima, uključujući brojne promjene na tržištu, klimatske promjene i regulatorne zahtjeve (Van der Ploeg, 2013)

3.1. Izazovi obiteljsko poljoprivrednih gospodarstva

Obiteljsko poljoprivredna gospodarstva suočavaju se s brojim izazovima u konkurentnom globaliziranom gospodarstvu: od neadekvatnog posjeda zemlje, slabog pristupa tržištima, nedostatka savjeta i informacija o novim inputima i tehnologijama. U svim zemljama EU postoje neke savjetodavne usluge. Međutim to češto nije usmjereno na pitanja obiteljskih poljoprivrednika, a posebno ne na ona mala gospodarstva. U razdoblju od 2007.-2013. Sustavi poljoprivrednog gospodarstva imali su mali fokus i služili su uglavnom potrebama većih OPG-ova (Davidova, Thomson, 2013.).

Nažalost, mnogi OPG-ovi koji su posvećeni uzgoju hrane suočavaju se s izazovima. Postoje ekonomski izazovi s koji se vlasnici susreću pri samomo osnivanju opg-a. Početni troškovi su veliki jer trebamo raznu opremu za rad i prostorije gdje skladištimo proizvode, a ako imamo i životinje potrebne su nam staje. Uspješne žetve također predstavljaju izazove za male opg-ove jer im nedostaje stručnosti iskustva ili znanja o marketingu kako bi se povezali sa tržištem i prodali svoje proizvode. Izazov za obiteljska gospodarstva je pitanje nasljeđa. U današnjem svijetu mlade sve manje zanima poljoprivreda i takav izbor posla, te su većinom vlasnici gospodarstva starije osobe (Piggy bank, bez dat.).

3.2 Dopunske djelatnosti obiteljsko poljoprivrednih gospodarstva

U većini slučajeva OPG-ovi se bave prodajom vlastitih proizvoda, no uz to mogu imati neke dopunske djelatnosti s kojima će se baviti i ostvarivati više prihoda.

Prema pravilniku o dopunskim djelatnostima na obiteljsko poljoprivrednim gospodarstvima (NN 76/2014-1436), vrste dopunskih djelatnosti su sljedeće:

1. Proizvodnja poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda
 - Proizvodnja poljoprivrednih proizvoda od sirovine dijelom iz vlastite proizvodnje uz kupnju do 50% sirovine od drugih opg-ova
 - pakiranje i/ili zamrzavanje i/ili sušenje i/ili konzerviranje prehrambenih proizvoda od sirovine dijelom iz vlastite proizvodnje uz

kupnju do 50% sirovine drugih poljoprivrednih gospodarstva, sukladno posebnim propisima koji uređuju ovu djelatnost.

2. Izrada neprehrambenih proizvoda i predmeta opće uporabe

- Izrada proizvoda od drva i i pluta od pretežito vlastite sirovine povezano sa zanimanjima tradicijskih obrta ili vještina
- Izrada proizvoda od pčelinjeg voska, sapuna, drugih neprehrambenih proizvoda i predmeta opće upotrebe povezano sa zanimanjima tradicijskih obrta i/ili tradicijskim vještinama
- Izrada rukotvorina, nakita, igračaka i suvenira od tkanine, kamena, gline, stakla i drugih materijala povezano sa zanimanjima tradicijskih obrta i/ili tradicijskim vještinama
- Izrada proizvoda od svježeg i sušenog cvijeća i drugog bilja povezano sa zanimanjima tradicijskih obrta i/ili tradicijskim vještinama

3. Pružanje usluga

- pružanje usluga s poljoprivrednom i šumskom mehanizacijom opremom, uređajima i/ili alatima koje obuhvaćaju rad s traktorima i drugim poljoprivrednim strojevima u komunalnim poslovima
- pružanje usluga s poljoprivrednom i šumskom mehanizacijom opremom, uređajima i/ili alatima u građevinskim poslovima
- usluge sa radnim životinjama u ostalim aktivnostima povezano s ruralnim običajima i/ili tradicijskim vještinama
- ostale usluge i aktivnosti u korištenju raspoloživih radnih resursa gospodarstva

4. Pružanje turističkih i ugostiteljskih usluga

- Pružanje turističkih i ugostiteljskih usluga na OPG-u u prema posebnom propisu dopuštenom obuhvatu i sukladno propisima koji reguliraju ovo područje
- Pružanje ostalih usluga i aktivnosti na OPG-u

5. Pružanje ostalih sadržaja i aktivnosti

- omogućavanje stjecanja znanja i vještina o uzgoju bilja i životinja
- omogućavanje organiziranja tečajeva za izradu tradicijskih proizvoda i rukotvorina

- omogućavanje edukacijskih praktikuma i/ili omogućavanje održavanja radionica, tečajeva, seminara i edukacija iz registrirane dopunske djelatnosti OPG-a
- proizvodnja i isporuka organskih gnojiva proizvedenih na OPG-u
- sudjelovanje na manifestacijama prikazivanjem aktivnosti i djelatnosti OPG-a vezanih s ruralnim običajima, zanimanjima tradicijskih obrta i/ili tradicijskim vještinama

3.3 Postupak osnivanja obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva

Prilikom osnivanja obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva potrebno se je pridržavati koraka u Zakonu o obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu. Uvjet za osnivanje OPG-a su korištenje i upotreba proizvodnih resursa u poljoprivredi, odnosno potrebno je imati: poljoprivredno zemljište, nasade, stoku, zgrade za stoku, pomoćne zgrade, skladišta, objekte za proizvodnju u zaštićenom prostoru, objekte za čuvanje, skladištenje, preradu i pakiranje, objekat za prodaju, objekt za boravak i usluge, poljoprivrednu mehanizaciju, priključne, radne i druge strojeve, uređaje alate i opremu, transportna sredstva, rad i stručna znanja.

Poljoprivredna gospodarstva koja podnose zahtjeve za državne potpore moraju biti upisane u upisnike, registre ili evidencije što ih vodi Ministarstvo ili ustanove u poljoprivredi. OPG-ovi koji na tržištu prodaju svoje proizvode moraju se obavezno upisati u Upisnik poljoprivrednih gospodarstva. Upisnik poljoprivrednih gospodarstva je jedinstveni registar poljoprivrednika kojeg vodi Agencija za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (APPRRR), odnosno njezini regionalni prema prebivalištu nositelja OPG-a, neovisno o mjestu odvijanja proizvodnje. APPRRR izdaje Rješenje o upisu u Upisnik poljoprivrednih gospodarstva i OPG-u dodjeljuje jedinstveni matični identifikacijski broj poljoprivrednog gospodarstva (MIBPIG) (IGRA- Razvojna agencija, bez dat.).

Upisnik sadrži detalje o poljoprivrednom gospodarstvu, nositelju, sjedištu gospodarstva, gospodarskim objektima na domaćinstvu i izvan njega, posjedu poljoprivrednog zemljišta, načinu korištenja zemljišta, te prodaji vlastitih poljoprivrednih proizvoda i podatke o stoki (IGRA- Razvojna agencija, bez dat.).

Za otvaranje OPG-a nije potrebno osigurati početni kapital, niti je potrebna određena stručna sprema, iako će stručna sprema nositelja ili članova biti važna prilikom prijave na natječaje za financijska sredstva. OPG može biti osnovan samo putem registracije u Upisnik poljoprivrednih gospodarstva. Međutim, ako nositelj i članovi nemaju mirovinsko i zdravstveno

osiguranje po drugoj osnovi, moraju ih sami osigurati i plaćati (IGRA- Razvojna agencija, bez dat.)

Koraci prilikom otvaranja OPG-a su:

1. Otvoriti žiro račun za fizičku ili pravnu osobu koja glasi na nositelja OPG-a
2. Nositelj treba podnijeti Zahtjev za upis u Upisnik poljoprivrednih gospodarstva u uredu APPRRR
3. Prijava u poreznoj upravi - prijava u registar poreznih obveznika odnosno obveznika poreza na dohodak (ako je primjenjivo)
4. Izrada pečata u trenutku upisa u Registar poreznih obveznika
5. Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje s ciljem registracije početka osiguranja obveznika
6. Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje s ciljem registracije početka osiguranja obveznika
7. APPRRR izdaje Rješenje o upisu u Upisnik PG-a te dodjeljuje jedinstveni matični identifikacijski broj- MIBPG dok nositelji i članovi dobivaju iskaznicu OPG-a koja vrijedi uz osobnu iskaznicu
8. Odabir knjigovodstvenog sustava- nije obavezno, ali je zasigurno preporučljivo (IPS Konzalting,2020).

Koraci za pokretanje OPG-a

Slika 1 Koraci za pokretanje OPG-a

(Izvor: IPS Konzalting, 2020)

Dokumentacija koju je potrebno priložiti za registraciju u Upisnik poljoprivrednih gospodarstva:

1. Preslika osobne iskaznice nositelja i članova OPG-a
2. Preslika ugovora o otvorenome žiro računu iz poslovne banke
3. Posjedovni list za poljoprivredno zemljište koje se upisuje (original ne stariji od 6 mjeseci) ili gruntovni izvadak iz gruntovnice
4. Ispunjen obrazac
5. Izjava članova OPG-a o odabiru nositelja
6. Biljezi u iznosu od 70,00kn

Nakon provedenog upisa i predane potpune dokumentacije, dobiva se iskaznica OPG-a koje je prikazana u nastavku. (Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ribarstva, bez dat.)

Slika 2 Poljoprivredna iskaznica

(Izvor: Elektronička poljoprivredna iskaznica, bez dat.)

3.4 Prednosti OPG-a

U srcu mnogih ruralnih zajednica širom svijeta leži obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo. Oni su mali, ali iznimno važni entiteti za ne samo lokalnu ekonomiju već i za globalnu prehrambenu sigurnost. Prednosti koje se odnose na obiteljska poljoprivredna gospodarstva su mnogobrojne duboko utječu na društvo, ekologiju i kvalitetu.

Kao prednosti obiteljskog poduzeća najčešće se navode:

1. Obiteljska povezanost i želja da se sačuva ono što je stečeno
2. Spremnost obitelji na odricanja
3. Očuvanje humanosti radnog mjesta iskazivanjem visoke razine brige za pojedince

4. Usmjerenje na dugi rok s obzirom da se u obitelji ostaje dugo, ako ne i trajno
5. Naglašavanje kvalitete kako bi se sačuvala tradicija vođenja brige o pruženim vrijednostima kupcu
6. Pruža identitet i mogućnost motiviranja za članove i ne članove obitelji
7. Obitelj omogućava vođenje usmjereno dugoročnijim interesima
8. Obitelj omogućava educiranje djece postojeće generacije članova, razvijajući u njima filantropski osjećaj, uključivo razvijanje njihovog društvenog značenja, i doprinosi izgradnji njihove uvaživosti (Kružić, Bulog, 2012., str.60).

Osim gore navedenih prednosti postoje četiri osnovne grupe resursa u obiteljskim poduzećima, koje svojim korištenjem mogu pretvoriti u svoju posebnost, prednost i konkurentsku snagu.

Ti se obiteljski resursi mogu iskazati na sljedeći način:

Financijski resursi- obitelj može ujediniti svoje snage i financijske resurse, kako bi omogućila realizaciju novih pothvata s vlastitim ulogom. Članovi obitelji, što je naročito značajno mogu se pojavljivati kao jamci za kredite svog poduzeća i davati zajedničku imovinu pod hipoteku.

Ljudski potencijali- obiteljsko poslovanje posjeduje jednu od neupitnih kvaliteta – kompleksnost međusobnih odnosa članova obitelji, međusobno povjerenje i zajednički upliv na poduzeće potpomognut zajedničkim zadacima i zajedničkom vizijom.

Organizacijski resursi- obiteljska su poduzeća podržana od poslovnog i obiteljskog podsustava koji nastoje unaprijediti i kontrolirati kako organizaciju poslovanja, tako i individualno i grupno ponašanje članova obitelji. Kultura obitelji tako može postati kultura poduzeća. Obitelji su usmjerene na postignuća, čiji su članovi međusobno lojalni i vode brigu i računa o razvoju.

Resursi uvaživosti i dobrog glasa- obitelji su reprezentirane imenom, svi unutar obitelji nose to ime koje, kod uspješnih, izaziva ponos i poštovanje. U javnom mnijenju, obiteljsko poduzeće povezuje ime i reputaciju i posjeduje visok stupanj pouzdanja i povjerenja. (Bankotić, Bulog, Dulčić, Glamuzina, Klepić, Kružić, Lovranović, 2016.).

3.5 Nedostaci OPG-a

Obiteljska poljoprivredna gospodarstva imaju svoje prednosti ali i nedostatke. Unatoč mnogim prednostima koje se donose, važno je prepoznati i razumjeti neke od njihovih ograničenja.

Ograničenja obiteljskih poduzeća najčešće proizlaze iz:

1. Realnosti po kojoj su članovi obitelji istodobno izvršitelji obiteljskog posla, menadžeri u obiteljskom poduzeću i njegovi vlasnici, što veoma često dovodi do neprofesionalnosti i improvizacija
2. Činjenice da povezanost članova u obiteljskom poduzeću nije bazirana na stručnim osobinama već na krvnom srodstvu, što često dovodi do nedostatnosti stručnih, specijalističkih i upravljačkih znanja
3. Miješanje obiteljskih i poslovnih odnosa, s naročitom implikacijom na poremećaje u upravljanju, teškoće u razgraničavanju dužnosti i odgovornosti pojedinih članova obitelji i čestoj pojavi nepotizma (Kružić, Bulog, 2012., str.61)

Uz gore navedene nedostatke navesti ću još i ograničenost resursa. Smatram da je to jedan od glavnih nedostataka obiteljsko poljoprivrednih gospodarstva. Često su ti resursi zemljište, kapital i oprema ograničeni, što može otežati proširenje proizvodnje ili uvođenje modernih tehnologija. Također obiteljska poljoprivredna gospodarstva izložena su nepredvidivim vremenskim uvjetima. Poplave, suša, tuča, mraz sve su to vremenske pojave koje uzrokuju ogromne štete usjevima, što direktno utječe na prihode poljoprivrednika. Konkurencija se također smatra nedostatkom. Velika poljoprivredna gospodarstva s većim financijskim sredstvima mogu i masovnom proizvodnjom uvelike naštetiti manjim OPG-ovima, čime dolazi do smanjenja cijena proizvoda i profitabilnosti (Davidova, Thomson, 2013.).

3.6 OPG-ovi u Hrvatskoj

U Hrvatskoj obiteljska poljoprivredna gospodarstva predstavljaju vitalni dio gospodarstva i tradicije ruralnih područja. OPG-ovi su temelj poljoprivredne djelatnosti, predstavljajući spoj tradicionalnih metoda s modernim pristupom uzgoju i proizvodnji. U Hrvatskoj pokrivaju širok spektar poljoprivrednih aktivnosti, kao što su uzgoj žitarica, voća,

povrća, stočarstvo, pčelarstvo i vinogradarstvo. Također mnogi nude i turističke aktivnosti poput agroturizma (OPG-ovi Hrvatske, bez dat.)

U Hrvatskoj na dan 31.12. 2023. registrirano je 122.879 obiteljsko poljoprivrednih gospodarstva, a bave se gotovo svim granama ratarstva i stočarstva. OPG je strateški važan posebice u smislu očuvanja poljoprivrednih resursa Republike Hrvatske (APPRRR, bez dat.).

Tablica 1 Broj OPG-ova u Hrvatskoj

Županija	Broj obiteljsko poljoprivrednih gospodarstva
Međimurska županija	2.618
Varaždinska županija	4.901
Krapinsko-zagorska županija	5.147
Koprivničko križevačka županija	6.659
Zagrebačka županija	11.519
Grad Zagreb	4.143
Bjelovarsko-bilogorska županija	8.515
Virovitičko-podravska županija	5.262
Osječko-baranjska županija	9.335
Vukovarsko-srijemska županija	5.734
Brodsko-posavska županija	5.327
Požeško-slavonska županija	2.807
Sisačko-moslavačka županija	6.910
Karlovačka županija	3.718
Primorsko-goranska županija	2.270
Istarska županija	5.331
Ličko-senjska županija	3.310
Zadarska županija	7.394
Šibensko-kninska županija	2.934
Splitsko-dalmatinska županija	11.984
Dubrovačko-neretvanska županija	7.061

Izvor: APPRRR (izrada autora).

Iz gore prikazane tablice možemo vidjeti da je najveći broj registriranih OPG-ova upravo u Splitsko-dalmatinskoj županiji, zatim je slijede Zagrebačka i Osječko-baranjska županija.

Na grafikonu niže možemo vidjeti kako dob veća od 60 godina prevladava kod nositelja OPG-a u Hrvatskoj u 2023.godini. Najmanje je nositelja OPG-a onih u dobi manjoj od 40 godina, točnije ukupno ih je svega 17.050. Zatim ih slijedi dob od 41.-50. Godina, ukupno ih je 17.438. U dobi od 50-60 ukupno je 25.091, a u dobi većoj od 60 ukupno ih je 63.301

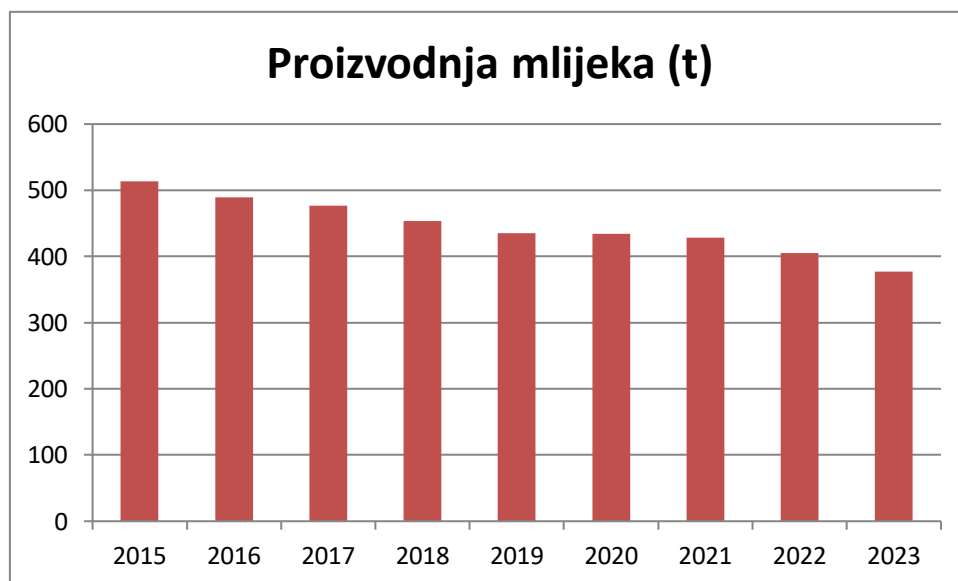
Grafikon 1 Struktura nositelja OPG-a

Izvor: APPRRR (izrada autora)

4. Mliječna industrija u Hrvatskoj

Mliječna industrija u Hrvatskoj suočava se s ozbiljnim izazovima koji su se intenzivirali tijekom proteklih godina. Iz donjeg grafikona možemo vidjeti da količina proizvedenog mlijeka tijekom godina kontinuirano pada, što je rezultiralo uvozom mlijeka. U prvih 6 mjeseci 2024. godine prikupljeno je oko 198.300 tona svježeg kravljeg mlijeka što je značajno manje u odnosu na prošle godine. Hrvatska proizvodi tek 44% godišnjih potreba za mlijekom, dok se oko 60% potrebnih količina treba uvoziti (Državni zavod za statistiku, bez dat.).

Ključni problemi su visoki troškovi proizvodnje, nedovoljna produktivnost u odnosu na Europsku uniju te loša organizacija otkupa mlijeka. Osim ekonomskih, problemi su i strukturne prirode, nedostatak mladih proizvođača i nedovoljno ulaganje u modernizaciju farma (Matijević, bez dat.).

Grafikon 2 Prikaz proizvedenog mlijeka u Hrvatskoj

Izvor: Državni zavod za statistiku (izrada autora)

5. OPG Antun Licitar

Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Antun Licitar nalazi se u srcu Hrvatskog zagorja u blizini Krapine, točnije Krapinski Vidovec. Specijalizirani su za uzgoj muznih krava, te se bave proizvodnjom svježeg sira i mlijeka. OPG imaju duže od dva desetljeća, odnosno od 2005.godine. Odluka da se posvete OPG-u dolazi iz njihove ljubavi prema životinjama i radu na zemlji, kao i iz želje da proizvode zdrave i kvalitetne proizvode za svoju obitelj ali i lokalnu zajednicu.

U radu na njihovom gospodarstvu sudjeluje cijela obitelj. Gospodin Antun je glavni odgovorni za upravljanje i svakodnevne poslove na gospodarstvu. Supruga koja također aktivno sudjeluje u obavljanju svakodnevnih poslova. Sin koji obavlja većinu poslova pogotovo onih teže zahtjevnih i kći koja zbog posla nije u mogućnosti svakodnevno pomagati u radu ali zato ona ima administrativne poslove vezane uz gospodarstvo.

Koriste moderne tehnologije kako bi olakšali i unaprijedili svoj rad. Na svojem gospodarstvu imaju dva traktora, te dvije traktorske kose, stroj za baliranje, električnu muzilicu za mužnju krava te uređaje za hlađenje mlijeka nakon mužnje.

Na svojem OPG-u imaju prijavljeno oko 10 hektara zemlje za košnju trave, te 6 grla muznih krava pasmine simentalaca. Financiraju se iz vlastitih sredstava te pomoću subvencija i poticaja. Za 2023. godinu isplaćeni su sljedeći poticaji:

- Podintervencija 32.01.01 Krave u proizvodnji mlijeka
- Podmjera 1.1- Potpora uzgajivačima krava u proizvodnji mlijeka Program plaćanja povezana s područjima s prirodnim ograničenjima ili ostalim posebnim ograničenjima
- Mjera 14.1.1- Dobrobit životinja u govedarstvu

OPG trenutno nema nikakvih problema s likvidnošću. Imaju stabilan broj kupaca koji redoviti podmiruju svoje obveze prema OPG-u. Kontinuirano pokrivaju prihodima svoje rashode te OPG nije zadužen. Uspjevaju podmiriti svoje poslovanje iz vlastitih financijskih sredstava i potpora koje dobivaju. Trenutno nemaju nikakva dugovanja prema bankama ili drugim financijskim institucijama, što im omogućuju financijsku stabilnost gospodarstva.

5.1 Prednosti, nedostaci i izazovi OPG-a

Prednosti OPG-a Antuna Licitara su svakodnevni rad s obitelji čime se poboljšavaju odnosi između članova obitelji. Proizvode kvalitetne prehrambene proizvode čime zadovoljavaju potrebe lokalne zajednice pošto u njihovoj okolini nitko se ne bavi uzgojem muznih krava. Prednost ovog opg-a je također i zainteresiranost sina da preuzme opg te da se nastavi baviti istim poslom kao i njegov otac i da održava tradiciju. OPG ima moderne tehnologije čime si olakšava radove, kao što su traktori, električna muzilica i slično. Uz ostale prednosti koje su navedne na početku radu za ovaj opg htjela bi istaknuti da je najveća prednost velika ljubav i želja za poslom koji se obavlja na ovome OPG-u.

Nedostaci OPG-a su početni troškovi. Vlasnik OPG-a napomenuo je da su početni troškovi bili veliki no ni to ih nije spriječilo da se bave s time što ih ispunjava te da su si kroz nekoliko godina to sve povratili. Uzgoj muznih krava je izuzetno zahtjevan posao i iziskuje mnogo truda i brige oko životinja. Gospodin Antun je spomenuo da za njega nema godišnjeg odmora niti jednoga dana. Uključenost obitelji u rad je prednost ali navela bih ju i kao nedostatak jer ako se jedan član razboli posao je u zaostatku ili se ostali članovi fizički više umaraju. Također zdravlje krava je nedostatak OPG-a. Prije nešto više od dvije godine uginule su im dvije krave zbog bolesti. Krave se moraju redovito pregledavati i cijepiti te je to također još jedan nedostatak.

Izazovi OPG-a:

1. Ekonomski izazovi – veliki troškovi ulaganja, cijene strojeva sve više rastu
2. Regulatorni propisi – potrebno se je pridržavati svih propisa i zahjeva koji proizlaze iz tog sektora poslovanja
3. Vremenski uvjeti- ljeti krave daju manje mlijeka zbog suša i vrućina te ne mogu imati normalnu ispašu čime su više ovisne o drugoj hrani
4. Kontinuiranost u radu – krave su životinje koje zahtjevaju brigu u njihovom održavanju, mužnja krava mora se odvijati u isto vrijeme svako jutro i svaku večer
5. Iskustvo – iskustvo je važan čimbenik da se poslovi na OPG-u obavljaju pravilno

5.2 Proces proizvodnje svježeg sira

Prvi korak u procesu je mužnja krava. Prije same mužnje potrebno je sve pažljivo dezinficirati svu opremu i temeljito očistiti krave kako bi se osigurala higijena i kvaliteta mlijeka. Električna muzilica radi sav posao, te mlijeko samo teče u inox kantu. Mužnja jedne krave traje otprilike 10 minuta. Nakon mužnje mlijeko se mora dopremiti u laktofriz, to je posebna posuda za hlađenje mlijeka ukoliko se mlijeko ne koristi odmah. Tamo se mlijeko mora ohladiti na +4°C do +7 °C. Ova metoda hlađenja sprečava širenje neželjenih mikroorganizama.

Svježe mlijeko ulijemo u posudu te mlijeko zagrijemo na 27°C, to je temperatura pogodna za fermentaciju i mlijeko se počinje kiseliti. Kada se mlijeko ukiseli, tada treba obrati vrhnje sa žlicom u manjim količinama proizvodnje. Nakon što je mlijeko ukiseljeno treba ga izrezati na veličinu kutija šibica i zagrijavati dva i pol sata na temperaturi od 45°C. Tada se napravi gruša i sirutka. Sirutka mora biti zlatno žute boje i to nam je znak da je mlijeko zdravo i da je proces fermentacije uspješno obavljen. Posljednji korak nam je prikazan na slici ispod. Potrebno je odvojiti grušu od sirutke pomoću cijedila ili perforiranih kalupa, koji omogućavaju da sirutka iscure ostavljajući iza sebe čvrsti sir. Nakon što smo to napravili sir je spreman za upotrebu. Svježi sir stavljaju u plastične posude i u frižider na temperaturu od 2°C do 4°C, rok upotrebe je od 4-5 dana.

Svoje proizvode prodaju lokalnome stanovništu na OPG-u. Njihov je cilj pružiti zdravi i kvalitetni sir koji je proizvod ljubavi i truda.

Slika 3 Prikaz gruša, sirutke i kalupa za odvajanje istih

Izvor: autor

5.3 Pitanje nasljedstva

Kako u životu, tako i u poslu nasljeđivanje je jedan od uobičajnih procesa koji se treba planirati u budućnosti. Kao što je već poznato većina obiteljskih poduzeća propada baš zbog neuspješnog prijenosa vlasništva. Na obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu Antuna Licitora svakodnevno rade vlasnik Antun, njegova supruga, sin te kći kada je u mogućnosti. Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo (OPG) Antun Licitar naslijedit će njegov sin, koji je od malena pokazivao veliko zanimanje za poslove na gospodarstvu i uživao u radu. Kako bi Antun u potpunosti pripremio svog sina za preuzimanje OPG-a, svakodnevno provodi sate s njim u staji, pomažući mu u obavljanju svakodnevnih poslova. Tijekom ljeta tu je i košnja livada te pripremanje hrane za krave.

Kroz razgovor vlasnik je istaknuo da mu sin uveliko pomaže u radu jer on sam više nije u formi da cijele dane sjedi na traktoru i radi teške fizičke poslove. Ovo je također jedan od načina na koji Antun priprema sina na preuzimanje OPG-a. Sin odlazi svake godine na poljoprivredne sajmove te se tako i još više educira. Vlasnik je također istaknuo da se najbolje uči kroz sam rad.

5.4 Planovi za budućnost

OPG Antun Licitar želi se nastaviti baviti s tom proizvodnjom te ju još više unaprijediti i proširiti. Žele otvoriti mini siranu za proizvodnju različitih vrsta sireva te im je u planu i napraviti mljekomat da ljudi bilo kada mogu popiti svježje kravlje mlijeko. Želja im je da imaju vlastite radionice u izradi sira ili mužnji krava kako bi mlađe generacije bile možda malo više zainteresirane, a ne da u današnje vrijeme krave možemo vidjeti samo na televiziji. U sklopu svojeg gospodarstva imaju i jednu kuću koju su počeli preuređivati te bi se počeli baviti i turizmom. Nemaju baš nekih planova za izradu nekih projekata. Nedavno su dobili poticaje za kupnju mini sirane. Sve će se vidjeti s vremenom kako će i što će. Pošto uvijek postoje neki izazovi OPG nije sklon naglome donošenju odluka te dobro sve pretražuje i informira se. Svjesni su da postoje veliki troškovi i radije idu polako s godinama bez zaduživanja.

6. Zaključak

Obitelji koje se bave poljoprivredom imaju neprocijenjivu vrijednost za ruralne zajednice, ne samo u Hrvatskoj već širom svijeta. Obiteljska poljoprivredna gospodarstva podržavaju tradicionalnu vrijednost i bioraznolikost dok se bore protiv propadanja seoskih područja. Iako su suočeni s raznim preprekama, njihov značaj ostaje neosporan u održavanju ruralnog gospodarstva i kulture. Izazovi koji su prisutni skoro kod svakoga vlasnika gospodarstva su ekonomski izazovi, konkurentnost, u većini slučajeva nedostatak znanja, te klimatske promjene. OPG ima mnoge prednosti ali isto tako ima i nedostatke. Neke od prednosti OPG-ova su obiteljska povezanost i želja da se sačuva stečeno, odricanja obitelji, omogućava vođenje dugoročnim interesima, obitelj omogućava educiranje djece razvijajući u njima filantropski osjećaj. Neki od nedostataka su ograničenost resursa. Ti resursi su većinom zemlja, kapital i oprema koja je zbog visokih cijena dosta ograničena za neka gospodarstva.

Prilikom odluke da se osnuje obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo potrebno je proučiti zakone te se istih i pridržavati. Imamo 4 bitna koraka za pokretanje OPG-a, a to su otvaranje žiro računa, prikupljanje podataka u poreznoj upravi, izrada pečata i prijava u HZMO te posljednji korak je upis u Upisnik OPG-ova u uredu APPRRR. Nakon upisa u Upisnik dobivamo iskaznicu OPG-a.

U Hrvatskoj se nalazi ukupno 122.879 registriranih obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava. U dobnoj strukturi najmanje je mladih poljoprivrednika mlađih od 40 godina ukupno 17.050. Zatim ih slijede oni od 40 do 50 godina kojih je ukupno 17.438. Prema popisu OPG-ova najviše nositelja ima koji su stariji od 60 godina. Ukupno ih je 63301.

Kroz sami primjer OPG Antun Licitar saznali smo nešto više o proizvodnji svježeg sira koji su sve koraci i što nam je sve potrebno. OPG Antun Licitar susreće se s nekoliko izazova, a to su ekonomski izazovi koji su se pojavili prilikom osnivanja OPG-a jer početni troškovi su uvijek veliki. Pošto se OPG bavi uzgojem muznih krava tu je potrebna kontinuiranost u radu, odnosno krave moraju biti pomužene u isto vrijeme svako jutro i svaku večer jer ako nije u približno isto vrijeme, krave će nam dati manje mlijeka. Tu su i regulatorni zahtjevi. OPG se mora pridržavati različitih zakona i propisa, predavati na vrijeme razne dokumentacije pa je u ovome slučaju nositelj OPG-a naveo da t-ao za njega predstavlja izazov pošto je on već starija osoba. Pitanje nasljeđa ovog OPG-a je bilo vrlo jednostavno pošto gospodin Antun ima sina koji mu svakodnevno pomaže u radu te ga samim time i priprema na preuzimanje OPG-a.

U konačnici, OPG-ovi nisu samo proizvođači hrane, već su i čuvari tradicije, okoliša te pokretači ekonomske i socijalne sigurnosti. Njihov doprinos je nezamjenjiv, a podrška njihovom opstanku i razvoju ključna je za stvaranje održivijeg i prosperitetnijeg društva. Obiteljska poljoprivredna gospodarstva više su od posla, ona su način života mnogih ljudi.

Popis literature

1. *Bankotić, D., Bulog, I., Dulčić, Ž., Glamuzina, M., Klepić, Z., Kružić, D., Lovrinović, M., Ostojić Mihić, A.: OBITELJSKO PODUZETNIŠTVO*, Sveučilište u Splitu Ekonomski fakultet, Mostar 2016.
2. *Kružić, D. Bulog, I. : OBITELJSKA PODUZEĆA životni ciklusi, nasljeđivanje i održivost*, Sveučilište u Splitu Ekonomski fakultet, Split 2012.
3. *Sophia Davidova, Ken Thomson: Family Farming: a Europe and Central Asia Perspective*, Brussels 2013.
4. *ARKOD - Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju*. (n.d.). Preuzeto 19.ožujka 2024, s <https://www.apprrr.hr/arkod/>
5. Editor in chief: (n.d.). *What is so special about family farms?* Preuzeto 17.ožujka 2024, s <https://www.rural21.com/english/a-closer-look-at/detail/article/what-is-so-special-about-family-farms.html>
6. *IPS Konzalting*. (n.d.). United Experts Nv. Preuzeto 17.ožujka 2024, s <https://ips-konzalting.hr/blog/ips-novosti-8/post/koraci-i-dokumentacija-za-otvaranje-opg-a-382>
7. *Kako osnovati OPG – IGRA*. (n.d.). Preuzeto 15.ožujka 2024, s <https://www.ra-igra.hr/kako-osnovati-opg/>
8. *Ministarstvo poljoprivrede*. (n.d.). Preuzeto 15.ožujka 2024, s <https://poljoprivreda.gov.hr/istaknute-teme/poljoprivreda-173/poljoprivredna-politika/obiteljska-poljoprivredna-gospodarstva/pitanja-i-odgovori/1322>
9. *OPGovi HRVATSKE - Centralno mjesto OPG-ova Hrvatske*. (n.d.). Preuzeto 15.ožujka 2024, s <https://www.opgovi.hr/>
10. *Zakon o obiteljsko poljoprivrednom gospodarstvu* NN 18/23 preuzeto 25.ožujka 2024., s <https://www.zakon.hr/z/1015/Zakon-o-obiteljskom-poljoprivrednom-gospodarstvu>

11. Pravilnik o dopunskim djelatnostima na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima NN 76/2014 (NN 76/2014). Preuzeto 17.srpnja 2024. s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_06_76_1436.html
12. Vidas, I. (2022.) Obiteljska poljoprivredna gospodarstva i radni odnosi. Preuzeto 17.srpnja 2024. s <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/obiteljska-poljoprivredna-gospodarstva-opg-i-radni-odnosi-49071>
13. Van der Ploeg, JD. Ten qualities of family farming (2013). Preuzeto 17.srpnja 2024. s <https://edepot.wur.nl/289501>
14. Nešić, N., (2020.) Tržište proizvoda kao rezultat poslovanja OPG-a. Preuzeto 18.srpnja 2024. s <https://dabar.srce.hr/islandora/object/efos%3A4180>
15. Piggy bank, Challenges to family farmer (bez dat.). Preuzeto 20.srpnja 2024. s <https://www.piggy-bank.org/challenges-to-family-farmers>
16. Matijević, D., (bez dat.) Može li Hrvatska proizvesti mlijeko za vlastite potrebe?. Preuzeto 20.kolovoza 2024. s <https://smarter.hr/moze-li-hrvatska-proizvesti-mlijeko-za-vlastite-potrebe/>
17. Proizvodnja mlijeka i mliječnih proizvoda u 2022., Preuzeto 21.kolovoza 2024. s <https://podaci.dzs.hr/2023/hr/58417>

Popis slika

SLIKA 1 KORACI ZA POKRETANJE OPG-A	7
SLIKA 2 POLJOPRIVREDNA ISKAZNICA.....	8
SLIKA 4 PRIKAZ GRUŠA, SIRUTKE I KALUPA ZA ODVAJANJE ISTIH	16

Popis grafikona

GRAFIKON 1 STRUKTURA NOSITELJA OPG-A.....	12
GRAFIKON 2 PRIKAZ PROIZVEDENOG MLIJEKA U HRVATSKOJ	13

Popis tablica

TABLICA 1 BROJ OPG-OVA U HRVATSKOJ.....	11
---	----